

Betreft: internetconsultatie Novelle Strafbaarstelling illegaal verblijf
Rotterdam, 25 september 2025

Meldpunt Vreemdelingendetentie heeft dagelijks contact met ingeslotenen in vreemdelingenbewaring. Wij spreken hen over de omstandigheden in detentie en de bejegening door de bewaking. In de jaren dat wij dit werk doen (sinds 2010) zijn de detentieomstandigheden versoberd en staat de bewaking steeds meer onder druk. Dat maakt de leefomstandigheden in vreemdelingendetentie niet makkelijker voor de ingeslotenen.

Het Meldpunt maakt zich zorgen over de gevolgen van invoering van de Novelle waardoor illegaal verblijf bestraft zal worden. De Novelle heeft ongewenste neveneffecten voor de groep mensen zonder verblijfsvergunning zelf, en zal het beoogde doel: vertrek, niet dichterbij brengen. Als Meldpunt zijn we vooral bezorgd over verlengde detentie en druk op de detentieomstandigheden.

Verlengde detentie leidt niet tot meer terugkeer

De bestraffing van mensen zonder verblijfsvergunning treft in de praktijk met name de groep die niet uitzetbaar is. Velen van hen zijn bij ons bekend: zij komen met regelmatige intervallen bij ons op de lijn omdat ze dan weer in detentie geplaatst zijn. Ze weten dat ze dan weer minstens 6 maanden detentie moeten uitzitten, en daarna weer vrijgelaten zullen worden.

Het is met name deze groep die groot risico loopt aansluitend maandenlang in strafdetentie geplaatst te worden. Immers: bestraffing voor illegaal verblijf mag alleen als (gedwongen) uitzetting niet lukt, en is in praktijk alleen mogelijk bij mensen die vindbaar zijn – dat zijn mensen in detentie. Verlenging van vreemdelingendetentie is een zinloze verlenging van leed. Voor zover deze groep al zou kunnen vertrekken, zal verlengde detentie niet de prikkel zijn die hen daartoe beweegt. Daar zijn andere prikkels voor nodig.

Druk op detentiecapaciteit en noodzakelijke prioritering

Momenteel staat de detentiecapaciteit al onder druk. Alle detentieplaatsen worden al maximaal gebruikt. Er wordt geschoven tussen capaciteit voor strafdetentie en vreemdelingendetentie. Maar niet alleen zijn er te weinig fysieke cellen, ook zijn er te weinig bewaarders. De druk op bewaarders is groot, er is sprake van veel uitval. Door het grootschalige personeelstekort worden ingeslotenen in vreemdelingendetentie lange uren achter hun celdeur gehouden, en is er weinig zinvolle dagbesteding.

De druk op de detentiecapaciteit laat nu zien dat ingeslotenen momenteel geen volledig dagprogramma volgen. Waar zij voorheen vrij gebruik konden maken van de luchtplaats, is dit nu beperkt tot slechts één uur per dag. Ook ontbreekt in het dagprogramma structureel ruimte voor zinvolle dagbesteding. In de praktijk betekent dit dat ingeslotenen ongeveer 3 à 4 uur buiten hun cel op de afdeling mogen verblijven – wat als ‘recreatie’ wordt aangemerkt – maar verder nauwelijks activiteiten hebben. Het langdurig moeten afwachten van een *mogelijke* uitzettingsdatum, of van de opheffing van vreemdelingenbewaring, gecombineerd met dagen van inactiviteit, leidt tot aanzienlijke spanningen en frustraties welke niet bevorderend zijn voor een rustige sfeer op de afdeling.

Vanwege deze beperkingen en overwegingen zal gekozen moeten worden voor wie de beperkte capaciteit ingezet moet worden. De vraag is dan of detentie van niet-criminele vreemdelingen die niet uitzetbaar zijn het meest urgent en gewenst is.